

Rapportage

Ontheffing Vos met Kunstlicht 2017-2019

**Ontheffingsperiode:
1 december 2018 t/m 1 juli 2019**

Swichumerdyk 3, 9088 AP Wirdum
info@faunabeheereenheid.frl

Auteur: Peter de Vries
Uitgifte: 21 december 2019

Inhoudsopgave

1	Ontheffing	1
2	Uitgifte en gebruik machtigingen	2
3	Afschot.....	4
4	Nachtelijk actieve predatoren	6
5	Aandachtspunten	9

1 Ontheffing

Op 1 december 2017 is door de Provincie Fryslân aan de Stichting Faunabeheer Fryslân ontheffing verleend op grond van de Wet natuurbescherming voor het bestrijden van vossen met gebruikmaking van geweer en kunstmatige lichtbronnen.

In het seizoen 2018-2019 was de ontheffing geldig van 1 december 2018 tot 1 juli 2019 binnen het ontheffingsgebied zoals dat was aangegeven op de bij de ontheffing behorende kaart. De kaart kon in detail worden geraadpleegd op de website van de provincie. De omvang van het ontheffingsgebied was gebaseerd op de ligging van de weidevogelkansgebieden en van enkele zogenaamde 'parels' met een daar omheen liggende bufferzone.

De ontheffing is verleend op basis van predatiebeheerplannen van zes, op het vasteland van Fryslân werkzame weidevogelcollectieven. Dit betrof de collectieven:

- ELAN
- It Lege Midden
- Noardlike Fryske Wâlden
- Súdwestkust
- Waadrâne
- Westergoa

De ontheffing was voor de periode van 1 maart tot 1 juli tevens verleend voor het opsporen en uitjagen van jonge vossen uit holen in geval duidelijk was dat de zogende moervos was gedood.

2 Uitgifte en gebruik machtigingen

De verantwoordelijkheid voor de uitgifte van machtigingen voor het gebruik van de ontheffing berustte bij de Stichting Faunabeheereenheid Fryslân. Zij kon de bevoegdheid desgewenst overdragen aan een andere partij. Met betrekking tot de ontheffing Vos met kunstlicht is dat niet gebeurd.

Overwegingen voor de machtigingverlening waren:

- het bejagen bij nacht vraagt meer ervaring en nog grotere zorgvuldigheid dan bejagen overdag;
- het bejagen van de vos ten behoeve van weidevogelbeheer vraagt kennis van en betrokkenheid bij dit weidevogelbeheer;

Beide overwegingen waren aanleiding om slechts aan een beperkte groep ervaren en nauw betrokken jachtaktehouders een machtiging te verstrekken. Vanwege de beperkte omvang van deze groep moesten de gemachtigde jachtaktehouders wel een goede gebiedskennis hebben om ook buiten het eigen jachtveld en bij nacht overal goed te kunnen opereren. In samenspraak tussen FBE, collectieven en wbe's is daarom besloten dat de FBE slechts op naam gestelde machtigingen zou verstrekken aan jachtaktehouders die door de collectieven en wbe's gezamenlijk zouden zijn voorgedragen. Deze machtiging was alleen geldig voor zover het ontheffingsgebied binnen dat van het betreffende collectief en binnen dat van de eigen wbe van de jachtaktehouder lag.

Dit had als consequenties:

- dat de collectieven te maken hadden met verschillende groepjes jachtaktehouders die namens 'hun' wbe de bejaging in het totale werkgebied verzorgden;
- dat de wbe's soms voor verschillende collectieven verschillende groepjes jachtaktehouders moesten voordragen;
- dat jachtaktehouders soms werden gemachtigd voor slechts een deel van de eigen wbe (wanneer deze binnen de werkgebieden van meer collectieven viel) of meerdere machtigingen moesten hebben.

Dit heeft niet tot grote problemen geleid.

De aantallen uitgegeven machtigingen per collectief zijn vermeld in tabel 1a. De uitsplitsing naar wbe's is enigszins arbitrair omdat machtiginghouders soms vanuit verschillende wbe's zijn voorgedragen en ook in verschillende wbe's actief zijn geweest.

Van de 174 uitgegeven machtigingen zijn er 127 gebruikt om acties te melden. Dat is 73%. Dat betekent niet dat de machtiginghouders van de resterende 27% niet in actie zijn geweest. Vaak gingen machtiginghouders samen of in groepjes op pad en werden de gezamenlijke resultaten op één machtiging gerapporteerd. Dat is een correcte werkwijze.

In tegenstelling tot de beide voorgaande machtigingsperioden is geen oproep gedaan aan de machtiginghouders om waarnemingen van andere nachtelijk actieve predatoren bij te houden. De reden hiervan was:

- dat de animo om de lijsten bij te houden klein was, veelal met het argument dat het 'in FRS zou moeten kunnen worden geregistreerd zoals dat wel voor de vos kon worden gedaan'
- de (mede) daardoor geringe respons waardoor twijfelachtig was of een substantieel beter beeld van de predatiedruk zou ontstaan dan in de beide voorafgaande seizoenen al was verkregen.

Tabel 1a: Uitgifte en gebruik van machtigingen voor ontheffing Vos met kunstlicht 2018-2019; aantallen per collectief en per WBE

	ELAN	ILM	NFW	SWK	WDR	WES	Totaal
Aengwiriden-Schoterland	3	-	-	-	-	-	3
De Alde Slachte	-	-	-	1	-	3	4
De Dongeradielen	-	-	-	-	6	-	6
De Lauwers	-	-	8	-	-	-	8
De Lytse Súdwesthoeke	-	-	-	19	-	-	19
De Marne	-	-	-	-	-	6	6
De Marren	-	1	-	2	-	13	16
De Middelsee	-	8	-	-	-	1	9
De Veenpolders	4	2	-	-	-	1	7
Gaasterlân e.o.	-	-	-	1	-	4	5
It Bûtenfjild	-	-	11	-	-	-	11
Kuinder & Linde	4	-	-	-	-	-	4
Midden Opsterland	4	-	-	-	-	-	4
Om de Terpen	-	-	-	-	10	-	10
Skarsterlân e.o.	-	8	-	-	-	2	10
Smallingerland	-	-	6	-	-	-	6
Tsjonger en Ald Djip	9	-	-	-	-	-	9
Tusken Waed en Stêd	-	-	-	-	4	7	11
Tytsjerksteradiel-Súd	-	-	5	-	-	-	5
Utingeradeel	-	14	3	-	-	-	17
Zuidoosthoek	4	-	-	-	-	-	4
Uitgegeven machtigingen	28	33	33	23	20	37	174
Gebruikte machtigingen	23	17	28	15	15	29	127
Aandeel gebruikt	82%	52%	85%	65%	75%	78%	73%
Aantal acties	231	167	349	158	198	267	1.370

Tabel 1b: Gemiddelde aantal acties op de gebruikte machtigingen ontheffing Vos met kunstlicht 2018-2019; aantallen per collectief en per WBE

	ELAN	ILM	NFW	SWK	WDR	WES	Totaal
Aengwiriden-Schoterland	8	-	-	-	-	-	8
De Alde Slachte	-	-	-	2	-	14	10
De Dongeradielen	-	-	-	-	11	-	11
De Lauwers	-	-	12	-	-	-	12
De Lytse Súdwesthoeke	-	-	-	11	-	-	11
De Marne	-	-	-	-	-	7	7
De Marren	-	9	-	10	-	7	7
De Middelsee	-	12	-	-	-	6	11
De Veenpolders	10	2	-	-	-	21	10
Gaasterlân e.o.	-	-	-	13	-	18	17
It Bûtenfjild	-	-	11	-	-	-	11
Kuinder & Linde	7	-	-	-	-	-	7
Midden Opsterland	15	-	-	-	-	-	15
Om de Terpen	-	-	-	-	14	-	14
Skarsterlân e.o.	-	5	-	-	-	5	5
Smallingerland	-	-	17	-	-	-	17
Tsjonger en Ald Djip	11	-	-	-	-	-	11
Tusken Waed en Stêd	-	-	-	-	14	8	11
Tytsjerksteradiel-Súd	-	-	8	-	-	-	8
Utingeradeel	-	14	18	-	-	-	14
Zuidoosthoek	9	-	-	-	-	-	9
Totaal	10	10	12	11	13	9	11

Het gemiddelde aantal acties per gebruikte machtiging is vermeld in tabel 1b. De verschillen tussen de wbe's onderling zijn groter dan tussen de collectieven onderling. Dit wordt veroorzaakt doordat de resultaten per collectief zijn opgebouwd uit die van de onderliggende wbe's.

3 Afschot

Het gerealiseerde afschot van vossen op basis van de uitgegeven machtigingen is vermeld in tabel 2. Tevens zijn hierin de aantallen opgenomen die (overdag) zijn geschoten onder landelijke vrijstelling. De landelijke vrijstelling gold gedurende het gehele jaar en daarmee voor de gehele rapportageperiode. De tabel geeft aan dat in de hele periode van 1 juli 2018 tot 1 juli 2019 in totaal 842 vossen zijn geschoten waarvan 330 gedurende de nachtelijke uren in de ontheffingsperiode van 1 december tot 1 juli. Dit laatste aantal betreft bijna 40% van het jaarlijkse totaal. Dit aandeel is vrijwel gelijk aan voorgaande perioden.

Tabel 2: Afschot vos van 01-07-2018 tot 01-07-2019; aantallen per collectief en per WBE

	Ontheffing Vos met lichtbak							Vrijst.	Totaal
	ELAN	ILM	NFW	SWK	WDR	WES	Totaal		
Aengwirden-Schoterland	2	-	-	-	-	-	2	33	35
Beneden de Linde	-	-	-	-	-	-	0	40	40
De Alde Slachte	-	-	-	1	-	-	1	3	4
De Dongeradielen	-	-	-	-	8	-	8	23	31
De Lauwers	-	-	13	-	-	-	13	37	50
De Lytse Súdwesthoeke	-	-	-	21	-	1	22	8	30
De Marne	-	-	-	-	-	2	2	3	5
De Marren	-	1	-	-	-	4	5	8	13
De Middelsee	-	14	-	-	-	-	14	2	16
De Veenpolders	8	8	-	-	-	-	16	15	31
Gaasterlân e.o.	-	-	-	3	-	40	43	16	59
It Bûtenfjild	-	-	16	-	-	-	16	14	30
Kuinder en Linde	12	-	-	-	-	-	12	26	38
Midden-Ooststellingwerf	-	-	-	-	-	-	0	36	36
Midden-Opsterland	6	-	9	-	-	-	15	61	76
Om de Terpen	-	-	-	-	9	-	9	31	40
Skarsterlân e.o.	-	23	-	-	-	13	36	34	70
Smallingerland	-	-	13	-	-	-	13	4	17
Tsjonger en Ald Djip	12	-	-	-	-	-	12	60	72
Tusken Waed en Stêd	-	-	-	-	12	5	17	13	30
Tytsjerksteradiel-Súd	-	-	24	-	-	-	24	6	30
Utingeradeel	-	20	2	-	-	-	22	24	46
Zuidoosthoeke	28	-	-	-	-	-	28	15	43
	68	66	77	25	29	65	330	512	842

De geschoten aantallen vos zijn in tabel 2 vermeld per ontheffingsgebied (collectief) en per WBE. Relevanter zou een uitsplitsing zijn naar de verschillende beheersgebieden binnen de collectieven, t.w. de weidevogelmozaïeken. Een dergelijke toedeling valt momenteel onder de vastgelegde rapportagestructuur van de collectieven.

Het afschot van vos in vergelijking tot voorgaande seizoenen is vermeld in tabel 3. In elk van deze perioden is ook met kunstlicht (op ontheffing) bejaagd maar in de periode (2015-)2016 was dat slechts van 1 februari (Noardlike Fryske Wâlden en Idzegea), deels van 15 maart tot 1 juni. In de perioden 2016-2017 en 2017-2018 is net als in 2018-2019 bejaagd van 1 december tot 1 juli.

In vergelijking met de voorgaande seizoenen is er sprake van een afnemend (nachtelijk) afschot op ontheffing en een gelijkblijvend afschot op vrijstelling. Een mogelijke oorzaak ligt in een verminderde aanwezigheid van vos, al dan niet als gevolg van de bejaagingspanningen in de voorgaande seizoenen. Zie hiervoor ook hoofdstuk 4 (waarnemingfrequentie vos).

Tabel 3: Afschot vos op ontheffing en vrijstelling in de perioden vanaf 2015-2016; aantallen per WBE

WBE	2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019	
	Onth.	Vrijst.	Onth.	Vrijst.	Onth.	Vrijst.	Onth.	Vrijst.
Aengwirden-Schoterland	0	7	0	22	3	46	2	33
Beneden de Linde	0	32	0	58	0	55		40
De Alde Slachte	0	0	3	6	3	0	1	3
De Dongeradielen	5	36	21	19	9	45	8	23
De Lauwers	4	44	5	47	16	51	13	37
De Lytse Súdwesthoeke	20	11	32	14	30	8	22	8
De Marne	2	0	6	11	7	13	2	3
De Marren	3	57	2	43	4	21	5	8
De Middelsee	3	1	28	1	22	0	14	2
De Veenpolders	3	10	31	14	37	5	16	15
Gaasterlân e.o.	12	33	52	23	33	13	43	16
It Bûtenfjild	10	23	21	15	17	10	16	14
Kuinder en Linde	12	14	16	28	15	25	12	26
Midden-Ooststellingwerf	0	0	0	24	0	28		36
Midden-Opsterland	0	36	3	40	6	50	15	61
Om de Terpen	3	33	13	26	22	8	9	31
Skarsterlân e.o.	5	28	65	20	23	37	36	34
Smallingerland	16	13	9	9	6	7	13	4
Tsjonger en Ald Djip	12	46	11	37	15	53	12	60
Tusken Waed en Stêd	0	0	14	20	13	32	17	13
Tytsjerksteradiel-Súd	22	9	39	3	27	0	24	6
Utingeradeel	5	26	19	25	16	14	22	24
Zuidoosthoek	7	10	46	48	21	25	28	15
Subtotalen per grondslag	144	469	436	553	345	546	330	512
Totalen per periode	613		989		891		842	

In tabel 4 is tenslotte nog het afschot per maand weergegeven. Het lagere afschot in het voorjaar houdt verband met de terughoudendheid in afschot die de uitvoerders in acht nemen vanwege mogelijk zogende moervossen. Er zijn geen meldingen gedaan van de noodzaak om aardhonden te gebruiken voor het opsporen van verweerde jonge vossen.

Tabel 4: Afschot vos op ontheffing Vos met kunstlicht 2018-2019; aantallen per maand

WBE	Dec	jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Totaal
Aengwirden-Schoterland	-	-	-	-	1	1	-	2
De Alde Slachte	-	1	-	-	-	-	-	1
De Dongeradielen	2	3	1	-	1	-	1	8
De Lauwers	1	2	0	4	4	2	-	13
De Lytse Súdwesthoeke	2	3	4	4	3	3	3	22
De Marne	-	-	0	1	1	-	-	2
De Marren	-	-	-	-	3	-	2	5
De Middelsee	3	1	2	-	1	3	4	14
De Veenpolders	10	4	1	1	-	-	-	16
Gaasterlân e.o.	1	5	5	6	2	6	18	43
It Bûtenfjild	8	4	1	1	1	1	-	16
Kuinder en Linde	3	4	1	1	1	2	-	12
Midden-Opsterland	4	1	2	1	3	3	1	15
Om de Terpen	6	-	0	0	-	-	3	9
Skarsterlân e.o.	2	3	3	4	3	12	9	36
Smallingerland	3	3	0	2	-	1	4	13
Tsjonger en Ald Djip	4	2	2	1	1	1	1	12
Tusken Waed en Stêd	1	4	4	2	4	2	-	17
Tytsjerksteradiel-Súd	2	2	3	2	5	4	6	24
Utingeradeel	1	4	4	0	2	5	6	22
Zuidoosthoek	4	4	3	-	3	10	4	28
Totaal	57	50	36	30	39	56	62	330

4 Nachtelijk actieve predatoren

Aan de machtiginghouders is gevraagd om tijdens de lichtbakacties ook waarnemingen van vos te melden. Doordat in FRS ook begin- en eindtijd van de bejaagacties worden geregistreerd, kunnen de waarnemingen worden omgerekend naar een waarnemingsfrequentie (aantal waargenomen vossen per uur). Deze is een maat voor - c.q. geeft een indruk van - de predatiedruk door vos. De gemiddelde waarnemingsfrequenties van de vos voor de periode 2018-2019 zijn samen met die van de voorgaande perioden per WBE vermeld in tabel 5. Uit tabel 5 blijkt dat de waarnemingsfrequentie van vos in veel WBE's én voor Fryslân als geheel in de afgelopen drie ontheffingsperioden lijkt te zijn teruggelopen. De predatiedruk door vos lijkt daarmee in de periode waarin gebruik is gemaakt van de ontheffing te zijn afgenomen.

Tabel 5: Waarnemingsfrequentie nachtelijk actieve predatoren; aantallen per uur

WBE	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Aengwirden-Schoterland	-	0,33	0,17
De Alde Slachte	0,21	0,08	0,17
De Dongeradielen	0,69	0,31	0,25
De Lauwers	0,25	0,41	0,23
De Lytse Súdwesthoeke	0,43	0,31	0,33
De Marne	0,46	0,26	0,29
De Marren	0,13	0,22	0,06
De Middelsee	0,52	0,70	0,50
De Veenpolders	0,74	0,80	0,69
Gaasterlân e.o.	1,19	1,04	0,92
It Bûtenfjild	0,22	0,20	0,20
Kuinder en Linde	0,40	0,25	0,31
Midden-Opsterland	0,35	0,66	0,55
Om de Terpen	0,41	0,31	0,21
Skarsterlân e.o.	0,66	0,38	0,39
Smallingerland	0,44	0,36	0,38
Tsjonger en Ald Djip	0,84	0,85	0,44
Tusken Waed en Stêd	0,31	0,30	0,28
Tytsjerksteradiel-Súd	0,76	0,71	0,76
Utingeradeel	0,68	0,30	0,24
Zuidoosthoek	1,75	1,42	1,43
Totaal	0,57	0,42	0,35

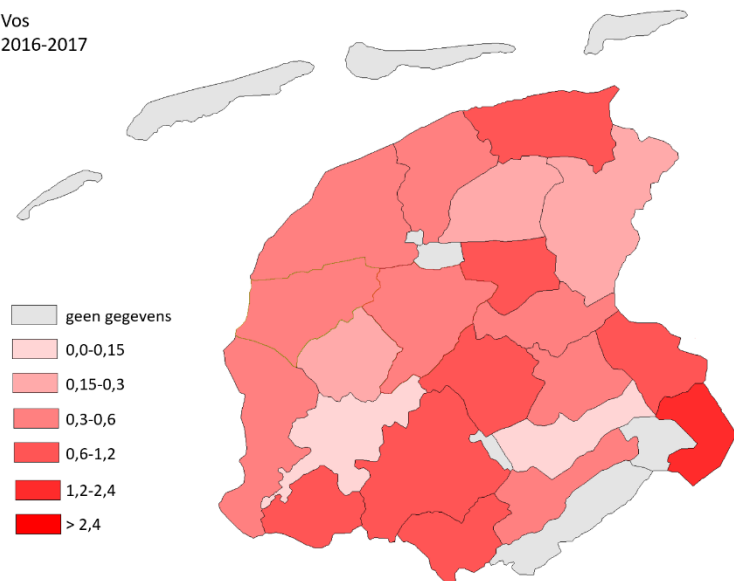
De gemiddelde waarnemingsfrequenties zijn gebaseerd op 1.093 acties op 113 gebruikte machtigingen in 2016-2017, op 1.275 acties op (ook) 113 gebruikte machtigingen in 2017-2018 en op 1.498 acties op 127 gebruikte machtigingen in 2018-2019.

De waarnemingsfrequenties zijn in figuur 1 ook op kaart gepresenteerd. Uit de kaart blijkt duidelijker dan uit de tabel dat de teruggang in waarnemingsfrequentie zich vooral in de noordelijke helft van de provincie doet gelden. In de wbe's Zuidoosthoek, De Veenpolders en Gaasterlân e.o. is géén of nauwelijks sprake van teruggang. Dat geldt ook voor Kuinder en Linde, maar daar was de waarnemingsfrequentie ook in het seizoen 2016-2017 al niet erg hoog. Wbe's Beneden de Linde en Midden-Ooststellingwerf vallen buiten het ontheffingsgebied waardoor er voor deze wbe's geen gegevens over de waarnemingsfrequentie beschikbaar zijn.

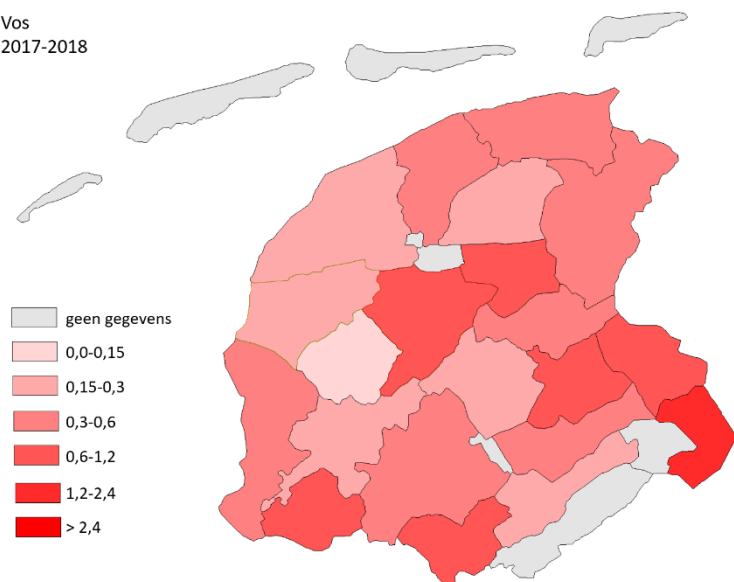
De afwezigheid van of veel kleinere teruggang in het zuidelijke deel van de provincie kan verschillende oorzaken hebben. Vermoedelijk treden zij gelijktijdig op:

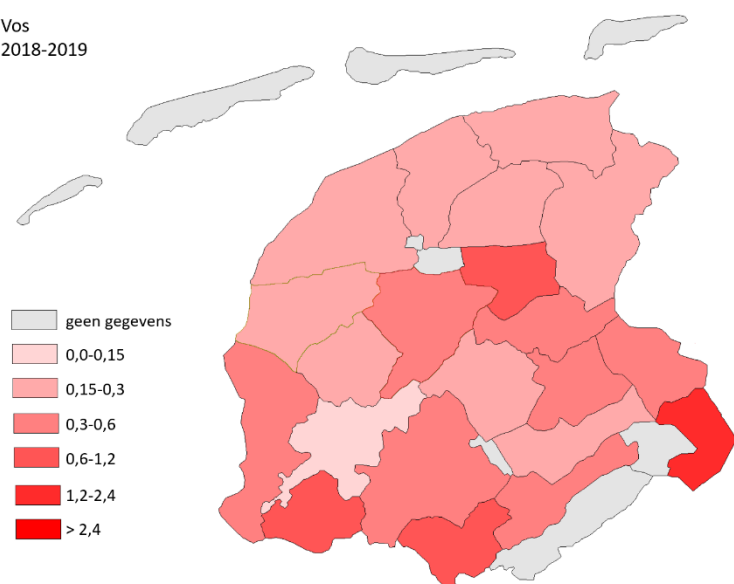
Vos
2016-2017

Vos
2017-2018

Vos
2018-2019

Figuur 1: Gemiddelde waarnemingsfrequentie per WBE (in aantal per uur) van vos tijdens lichtbakacties in de ontheffingsperioden 2016-2017, 2017-2018 en 2018-2019

- 1 De zuidelijke wbe's bevatten meer gebieden die beter aansluiten bij de natuurlijke habitat van de vos;
- 2 Het ontheffingsgebied in de zuidelijke wbe's is kleiner waardoor de bejagingsintensiteit kleiner is;
- 3 De aanvoerlijnen van 'verse vossen' vanuit gebieden waar niet of veel minder intensief wordt bejaagd (ook over de provinciegrens) zijn korter.

Voorzover de derde oorzaak belangrijk is, kan de bejaging in de zuidelijke wbe's tóch zijn effect hebben doordat het de aanvoerlijnen naar de meer noordelijke wbe's verlengt.

5 Aandachtspunten

Bestrijding van de vos vindt plaats in het kader van weidevogelbescherming. Om de bijdrage hieraan te kunnen evalueren is het nodig om bestrijding van de vos in samenhang met de andere vormen van weidevogelbeheer te relateren aan broedresultaten. De samenhangende factoren betreffen in het bijzonder waterhuishouding, agrarisch beheer en landschapsbeheer. De FBE wijst erop dat

- het kiezen van de juiste schalen in ruimte en tijd daarin van wezenlijk belang is;
- dat deze schalen op elkaar moeten aansluiten;
- maar ook dat deze voor het verzamelen, het verwerken en het presenteren van de gegevens niet noodzakelijkerwijs dezelfde hoeven zijn.

De verantwoordelijkheid voor een dergelijke samenhangende rapportage ligt momenteel bij de collectieven. Ten aanzien van het predatiebeheer is het protocol predatiebeheer daarbij leidend.

Naast de vos komen op het hele vasteland van de provincie ook andere nachtelijk actieve predatoren voor. Hiervan is een grof beeld ontwikkeld in de voorgaande twee seizoenen (zie rapportages Vos met Kunstlicht perioden 2016-2017 en 2017-2018). In de afgelopen ontheffingsperiode zijn geen aanvullende gegevens verzameld. Door de collectieven is aangegeven dat dit wel gewenst is. Hier is echter sprake van een patstelling. Zolang er onvoldoende zicht is op wat het oplevert, zijn te weinig uitvoerders gemotiveerd om een extra (papieren) administratie bij te houden maar komt er ook geen budget beschikbaar voor digitale registratie.